

Bibliotekaren

Tema:
**Kunnskapsløftet og
skolebibliotekarene**

KUNNSKAPSLØFTET – HVA NÅ?

Flere skolebibliotekarer gir sitt syn på arbeidshverdagen med de nye læreplanene.

side 10

EN NY ROLLE?

Hvilke muligheter gir nye læreplaner for skolebibliotekarene? Les notat om skolebibliotekarer og fagfornyelsen.

side 18

LESELYST ETTERLYSES

Norske elever sliter med leseferdighetene. Skolebibliotekarene sitter på nøkkelen, mener forsker.

side 24

Innhold

28

Profil: Jusbibliotekaren Susanne Mysen tok sjansen og ble gründer.

18

Hva kan skolebibliotekarer bidra med? Notat om skolebibliotekarene og fagfornyelsen kommer med noen mulige svar.

24

Skjerm og papir: Professor Anne Mangen forsker på hvordan skjermen påvirker lesevanene våre.

«Det er lystbetont lesing på fritida som fremmer gode leseferdigheter. Dette gjør at skolebibliotekaren får en enda viktigere rolle. Skolebiblioteket er en av de få arenaene, der barn og unge får muligheten til langlesing på egne premisser.»

Anne Mangen, professor ved Universitetet i Stavanger

- 04 Leder: Skolebibliotekarenes tid er nå
- 07 Nytt medlemstilbud: Juridisk førstehjelp fra Bratteng
- 08 Smått og stort fra bibliotek og arbeidsliv
- 10 En ny start? Kunnskapsløftet og spørsmålene bibliotekarer kan svare på.
- 14 Digital litteratur: Ny litteratur, nye muligheter
- 18 Notat: Hvordan forsterkes skolebibliotekarenes rolle i fagfornyelsen?
- 23 Slik blir den nye bachelorgraden i bibliotekfag
- 24 Intervju: – Skolebibliotekarer er viktigere enn noen gang
- 28 Profil: Jusbibliotekaren som ble gründer
- 32 Minneord for tidligere BF-leder Siri Sjørusen
- 34 BF Forsikring: Er håndsprit farlig?

10

– Det er viktig at vi knytter oss opp til en konkret skoleoppgave, sier Nora Skybak og May-Helen Howard (t.h.) ved Kirkeparken videregående skole.

Sju punkter om skolebibliotek

- Bemannede skolebibliotek har stor betydning for elevenes utdanning og opplæring. Tilgangen til skolebiblioteket må først og fremst sikres på skolen.
- Skolebibliotekene bør være bemannet av personell med utdanning innenfor bibliotek- og informasjonsvitenskap. Faglærte bibliotekarer har spesialkompetanse som gjør dem spesielt egnet til å fremme elevens lesing og medie- og informasjonskompetanse.
- Digitale løsninger og plattformer kan utfylle skolebibliotekarers arbeid på forskjellige måter, men vil ikke kunne erstatte en skolebibliotekar.
- Elevenes lesing og medie- og informasjonskompetanse stimuleres gjennom daglig tilgang til skjønnlitteratur, sakprosa og digital media. Kontinuerlig kontakt med skolebibliotekaren er viktig for både elever og for lærere. Det er derfor viktig at tilgangen til skolebiblioteket først og fremst må sikres på skolen.
- Et samarbeid mellom skolebibliotekarer og lærere kan styrke undervisningen i alle skolefag.
- Det er viktig at skolebibliotekarene, lærerne, rektorene og skolelederne behandler skolebiblioteket og dets aktiviteter som en del av den pedagogiske virksomheten ved skolen.
- Utviklingen av skolebibliotekets tilbud må prioriteres økonomisk, og rektor og skoleleder har her et stort ansvar.

Skolebibliotekarenes tid er nå

Få deler av biblioteksektoren lider under like stor ressursmangel som skolebibliotekarene, og veien fram til det nødvendige politiske løftet nasjonalt kan virke lang. Men heldigvis har vi noen veldig gode kort på hånda.

Utsagnene i punktene over er velkjente skolebibliotekargumenter. De kunne vært hentet fra en av de mange høringsuttalelsene Bibliotekarforbundet har levert de siste årene eller fra den politiske uttalelsen om skolebibliotek som forbundsstyret vedtok i juni 2019. I stedet er de hentet fra den svenske offentlige utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning, som ble lansert 19. januar i år. (Punktene er oversatt og satt sammen av meg.)

Den svenske utredningen på godt over 400 sider tar for seg hva et skolebibliotek er og kan være, og peker på hvilken rolle det bør spille. Spesielt trekker utredningen frem hvilken viktig pedagogisk ressurs en fagutdannet skolebibliotekar er og viktigheten av å sikre et likeverdig skolebibliotektilbud til alle landets elever. Selv om utredningen bygger på en svensk virkelighet, er mye direkte overførbart til norske forhold.

1

Tekst: Veronicha Angell Bergli
Foto: Ilja Hendel

ISSN 0804 - 4147 ISSN 1503-836x (online)
Bibliotekaren er Bibliotekarforbundets tidsskrift og utkommer fire ganger i året.

Redaktør
Embret Rognerød
Telefon: 948 36 328
E-post: embret.rognerod@bibforb.no

Design
Marianne Lydersen, Marianne Eidal
og Trude Raanæs

Adresse
Postboks 431 Sentrum, 0 103 Oslo

Abonnement
Kr. 290,- pr. år betales til BF's konto
6039.05.64093. Merk innbetalingen Abonnement.
Henvendelser om abonnement rettes til BF's sekretariat: bf@bibforb.no

Henvendelser om annonser rettes til redaksjonen (se over).

Trykkansvarlig
Polinor

Forsiden
Illustrasjon: Jon Arne Berg

Her hjemme kan arbeidet med å sette skolebiblioteket på dagsorden av og til føles som et evig motbakkeløp, særlig når det kommer til å få tydelige nasjonale føringer og ikke minst en satsing av økonomisk karakter. Opplæringslovutvalget har foreslått å fjerne begrepet «skolebibliotek» helt. Men selv om de nasjonale føringene og den økonomiske satsingen lar vente på seg, finnes det muligheter for skolebibliotekarer i fagfornyelsen. De nye læreplanene legger til rette for at elevene skal utvikle lesekompetansen sin gjennom hele opplæringsløpet. Her er både leseferdigheter, lese-motivasjon og det å lære å bruke biblioteket vektlagt.

Rett før jul fremmet stortingspolitikere fra SV et representantforslag i Stortinget for å sikre leselest gjennom en ny nasjonal leseleststrategi. I forslaget ble det blant annet pekt på ulikhetene i skolebibliotek-tilgangen til barn og unge i Norge i dag og at alle skoler bør ha et åpent bibliotek med kompetente skolebibliotekarer.

Dessverre ble anbefalingen fra flertallet i Familie- og kulturkomiteen, bestående av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, at forslaget ikke vedtas. Men det er likevel verdt å merke seg mindretallet i komiteens behandling av forslaget. Her peker representantene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV på skolebibliotekets viktige funksjon for elevenes faglige, språklige og sosiale utvikling. De viser til at skolebibliotekarene er avgjørende for at barna skal få nødvendig oppfølging og at disse kan støtte opp under elevenes læring ved å stimulere til leselest og fremme språkutviklingen.

Det vises også til at skolebiblioteket er en viktig ressurs for å utvikle kritisk tenkning i en tid der dette er viktigere enn noen gang. Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV mener Stortinget bør utrede og foreslå en egen lov om skolebibliotek som stiller klare kvalitetskrav til den enkelte skole og at regjeringen bør komme tilbake med en egen sak om skolebibliotek som sikrer tilgang og nødvendig kompetanse. De mener også at konkrete tiltak for å styrke skolebibliotekene bør bli tema i den varslede barne- og ungdomskulturmeldingen.

Dette er gode takter, som viser at viktigheten av skolebibliotek har nådd frem til en del politikere. Jobben fremover blir å sikre at disse ambisjonene også får politiske konsekvenser. Høstens stortingsvalg kan være en gylden anledning i så måte.

I dette nummeret av Bibliotekaren er skolebibliotek og fagfornyelsen temaet. Skolebibliotek har over flere år

vært en viktig satsing for Bibliotekarforbundet, og vi har fortsatt en stor jobb å gjøre nasjonalt. Men mye av jobben må også gjøres lokalt.

Gjennom faglig styrke og selvtillit må vi vise hvilken rolle skolebibliotekarene kan og skal spille ved den enkelte skole, i den enkelte kommune og fylkeskommune. Selv om de nasjonale føringene mangler, har vi mange gode eksempler på godt integrerte skolebibliotek og skolebibliotekarer. Disse erfaringene må deles, og skolebibliotekarer må få støtte og drahjelp fra folke- og fylkesbibliotek til å sette lokale skolebibliotekplaner på dagsorden.

Det er lokalt det viktige skolebibliotekarbeidet skjer. Det er her møtene med elevene skjer, det gode samarbeidet med lærerne sikres og skolebiblioteket og skolebibliotekaren kan ta en rolle i fagfornyelsen. Gjennom de gode eksemplene lokalt sprer vi de gode erfaringene elevene har med skolebiblioteket og skolebibliotekaren. Disse eksemplene kan også sikre oss de nødvendige alliansepartnerne. Gjennom å løfte frem de gode eksemplene lokalt, får vi også mer makt bak kravene når vi fremmer saken nasjonalt.

12. april går jeg ut i fødselspermisjon. I mitt fravær vil nestleder Glenn Karlsen Bjerkenes ta over som fungerende forbundsleder. Det er en spennende tid både han og resten av BF går i møte, med ferske landsmøtevedtak og ny politikk. Men først venter vårens lønnsoppgjør.

Fjoråret ble et lønnsoppgjør i moderasjonens tegn hvor frontfagets ramme på 1,7 prosent ble satt som absolutt. Ferske tall fra teknisk beregningsgrunnlag viser at der hvor offentlig sektor fulgte rammen, var ikke dette nødvendigvis tilfelle for store deler av privat sektor. Tar man med det faktum at kvinnedominerte yrkesgrupper i offentlig sektor systematisk blir lønnet lavere enn sammenlignbare mannsdominerte yrkesgrupper i privat sektor og at likelønnsgapet vokser med utdanningsnivå, har vi en oppgave foran oss som ikke nødvendigvis kan løses slik som frontfaget praktiseres i dag. Dette rammer i stor grad yrkesgrupper som sykepleiere, lærere og bibliotekarer og er en utvikling og en skjevfordeling vi ikke kan godta.

Verdiskapingen i offentlig sektor er like avgjørende for et velfungerende samfunn som verdiskapingen i det private. Bibliotekarforbundet går årets lønnsoppgjør i møte med en klar forventning om at dette må anerkjennes og løses.

Nytt medlemstilbud: Gratis juridisk førstehjelp

Fra og med februar har alle medlemmer i Bibliotekarforbundet rett til én times gratis «juridisk førstehjelp» hos firmaet Advokat Bratteng AS.

Juridisk førstehjelp innebærer råd og veiledning i medlemmets sak. Råd og veiledning gis til medlemmet over telefon, e-post, chat, videomøte eller ved fysisk møte på advokatkontoret.

Advokat Bratteng AS er et ungt firma, som ble etablert av Ken Roger Bratteng i 2015. Han har tidligere jobbet som advokat i fagforening i flere år.

– Avtalen vi har inngått med Bibliotekarforbundet innebærer at medlemmene kan ta kontakt med oss om alle type saker, og det løper ingen kostnader uten at vi har avtalt at det skal opprettes et oppdrag utover

rådgivningen, som er gratis. Men dersom saken gjelder arbeidsforholdet, skal medlemmet ta kontakt med forbundet for å få råd og veiledning gjennom de ansatte der, sier Bratteng.

– Hva vektlegger dere når man tar kontakt med dere?

– Vi ønsker å sikre dem som tar kontakt med oss en trygg kunde-reise gjennom hele prosessen. De som tar kontakt med oss står ofte i en vanskelig situasjon. Derfor er vi i tillegg til å gi god faglig veiledning til medlemmet, opptatt av at

medlemmet blir godt ivaretatt. Vi har god erfaring med å ivareta medlemsavtaler og ønsker å tilby høy grad av kundeservice.

– Hva er de mest typiske sakene et medlem i en fagforening kontakter dere om?

– Typiske rettsområder er bolig, bil, forsikring, personskade, familie og arv. På flere av disse områdene vil det også være mulig å få dekket advokatombudsninger på medlemmenes egne forsikringer. Vi hjelper alltid til med å søke om dette, når det er mulig.

Fakta om den nye avtalen

- Medlemmer kan benytte seg av juridisk førstehjelp i et ubegrenset antall private saker i løpet av året.
- Gjelder saken arbeidsforholdet ditt, skal du henvende deg direkte til forbundet for rådgivning i første omgang.
- Ved behov for advokathjelp utover juridisk førstehjelp, tilbys medlemmer av Bibliotekarforbundet rabatterert timesats tilsvarende den til enhver tid gjeldende offentlige salærsats – for tiden 1.356 kroner inkludert moms.

Les mer om avtalen på bibforb.no!

Bratteng

Bibliotekarere i mediestridd

Debatten raste i hele januar etter at Aftenposten skrev om enkelte bibliotekarers skepsis til å videreføre Harry Potter Book Night, et arrangement mange norske bibliotek huser hvert år i februar. Bakteppet var J. K. Rowlings uttalelser om transpersoner og biologi i fjor, som har fått enkelte bibliotekarere til å ytre motvilje mot å promotere bøkene hennes.

«Hvem skal forsvare yringsfriheten hvis ikke bibliotekene gjør det?» spurte Anki Gerhardsen i Aftenposten. «Det er svært oppsiktsvekkende at folk som er offentlig ansatt for å fremme yringsfriheten, sammen beslutter å tie en forfatter i hjel,» skrev Gerhardsen videre.

BF-leder Veronicha Angell Bergli svarte i samme avis: – Vi er helt enige i at bibliotekarere skal hegne om yringsfriheten og ikke la personlige overbevisninger styre hva som skal formidles på biblioteket, skrev Angell Bergli, men hun gav også uttrykk for at Gerhardsen gav et misvisende inntrykk av holdningene til norske bibliotekarere sett under ett.

Irettesatt av kommunen

Hvor mye lydighet kan en kommune forlange av en biblioteksjef? Biblioteksjefen i Time kommune Aud Søyland Kristensen fikk reaksjoner fra kommunen fordi hun har engasjert seg mot nedbygging av matjord. Søyland Kristensen ble innkalt til et møte med kommuneledelsen etter å ha uttalt seg med et ansattkort for Time kommune hengende rundt halsen.

Saken ble dekket i flere medier i februar, og Søyland Kristensen fikk heldigvis støtte fra Stavanger Aftenblad på lederplass: «Den eneste reaksjonen biblioteksjefen i Time bør få etter sitt engasjement...er en uforbeholden unnskyldning fra sin arbeidsgiver,» smalt det fra avisa. Til slutt valgte kommunen å beklage.

Foto: Unsplash

Rikholdig kursprogram

Har du sett oversikten over årets kurs i BF? Vi tilbyr blant annet kurs i presentasjonsteknikk og kommunikasjon og konflikthåndtering.

[Les mer og meld deg på på bibforb.no](#)

Foto: Kampanje fra Svensk biblioteksforening.

Svensk storsatsing?

Akkurat som i Norge er manglende ressurser til bemanning på skolebibliotek en utfordring i Sverige. Men i nabolandet vårt fikk regjeringen i januar levert en utredning med forslag som kan bøte på problemet.

Et av forslagene er at loven skal slå fast at alle skoler skal ha bemannet skolebibliotek. For å oppnå dette trengs det hundrevis av nye utdanningsplasser, noe som vil kunne koste rundt 470 millioner kroner.

Spørsmålet er hvor langt pengene rekker. – Vi er ikke der ennå, svarte den svenske utdanningsministeren Anna Ekström på spørsmål om hun var beredt til å bevilge de foreslåtte midlene.

Årets lønnsoppgjør: Avviser moderasjon

Ansatte i private bedrifter hadde mye større lønnsvekst i fjor enn ansatte i offentlig sektor. Det har fått BFs hovedorganisasjon Unio til å reagere.

– Industribedriftene i privat sektor krevde et moderat lønnsoppgjør i fjor. Resultatene viser imidlertid at det er ansatte i offentlig sektor alene som har fulgt dette. Det er provoserende og problematisk, og må få konsekvenser for årets lønnsoppgjør, skrev Unio-leder Ragnhild Lied, forhandlingsleder Steffen Handal i Unio kommune, forhandlingsleder Lill Sverresdatter Larsen i Unio Spekter og forhandlingsleder Guro Elisabeth Lind i Unio stat i en kronikk i Dagbladet i februar.

De viser til tallene som kom fram i den foreløpige rapporten til Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU), som viste at industrien brøt lønnsrammen den selv la, mens offentlig sektor holdt seg til den.

– Noen tror at frontfagsmodellen ensidig skal sikre de konkurranseutsatte næringene i privat sektor. Dette målet er viktig, men ordningen skal også sikre likeverdig lønn og likeverdige muligheter for rekruttering til både offentlig og privat sektor, skriver de.

REAGERER. Unio-leder Ragnhild Lied, forhandlingsleder Steffen Handal i Unio kommune, forhandlingsleder Lill Sverresdatter Larsen i Unio Spekter og forhandlingsleder Guro Elisabeth Lind i Unio stat i. Foto: Unio.

«Noen tror at frontfagsmodellen ensidig skal sikre de konkurranseutsatte næringene i privat sektor.»

Testet kildekritikk-kurs i Bærum: – Et veldig bra opplegg

2. mars holdt hovedbibliotekar ved UiO og styremedlem i BF Glenn Karlsen Bjerkenes et kortkurs i kildekritikk for to klasser ved Rosenvilde videregående skole i Bærum. Kurset er ment som en prøvestein for et opplegg som også andre skolebibliotekarere skal kunne holde for sine elever.

Et kurs i kildekritikk ble etterlyst av mange av deltagerne på BFs skolebibliotekarsamling i januar i år.

Etter kurset på Rosenvilde snakket «Bibliotekaren» med Anna, Mathias, Artis og Andrea – som alle går på kunst, design og arkitektur-linjen. De var glade for å få mer kildekritikk på timeplanen.

– Jeg synes det var veldig bra opplegg. Kurset fikk meg til å bli mer observant på at hvis jeg ser noe jeg stusser over, så bør jeg dobbeltsjekke før jeg deler videre eller snakker om det med familie og venner, sier Andrea.

Elevene sier at de har hatt undervisning om disse temaene i ulike fag, men at det var verdifullt å få samlet dette i ett kurs.

– Det ble snakket mye om det man burde få med seg i forbindelse med kildekritikk og viktigheten av å være oppmerksomme, sier Mathias.

BF vil nå sette ned en arbeidsgruppe med skolebibliotekarere fra ungdomsskolen og videregående skole, som skal lage en «modell» på ett eller flere kurs som bibliotekarere kan bruke på sine skoler.

Kunnskapsløftet 2020 er full av spørsmål som bibliotekarane kan svare på, men skulebibliotek er ikkje nemnd med eit ord. Kan dei nye læreplanane likevel gje eit løft?

Tekst og foto: Kjartan Helleve

Ein ny start?

Kirkeparken VGS ligg midt i sentrum av Moss og har litt over tusen elevar. Den er relativt nyoppussa og biblioteket er noko av det første ein møter i den romslege foajeen. Inne er det ope og lyst, glasvegger fyller heile sørsida. Hyllene er spreidd på to halvetasjar, saman med salonggrupper, sjakkbord og ei omfangsrik hylle med dvd-ar.

– Elevane spør oss om alt mogleg, fortel bibliotekar May-Helén Howard.

– Dei kan spørje oss om me har ei nål, om me har ei dokke eller om me veit korleis trikkerutene i Oslo er lagt opp. Ein gong var det ein gut som kom inn i bar overkropp og lurde på om me hadde bøker om låg sjølvtilitt. Så det er ei herleg aldersgruppe å arbeide med. Den beste jobben på heile skulen, seier Howard.

Bibliotekaransvarleg Nora Skybak seier at dei er glade for at dei nye læreplanane set fokus på informasjonsarbeid.

– Det er viktig å få input på det, sidan det stór opp om den viktig ressursen som skulebiblioteka er. Oppdraget vårt er å vera ein alternativ læringsarena, både i kraft av rommet her og ressursane me utgjer. Me skal vera ein støtte-spelar i skularbeidet, både formelt når

me er i timane, men også når dei sender mail eller kjem innom her og spør om noko, seier Skybak.

For eit par år sidan byrja dei to tilsette eit meir systematisk arbeid. Dei hadde lenge blitt spurd om å koma i klassane og snakka om kjeldeføring, men det var litt laust. Nokre lærarar inviterte dei ofte, andre aldri.

«Elevane sprø oss om alt mogeleg. Dei kan spørje oss om me har ei nål, om me har ei dokke eller om me veit korleis trikkerutene i Oslo er lagt opp.»

– Så saman med lærarane og leiinga vart det betre forankra, seier Howard.

– Dei var veldig imøtekommande. Planen er at me startar i første klasse med det heilt grunnleggjande for så å

bygga vidare på det i andre og tredje klasse. Arbeidet er satt i system, slik at alle elevane skal får ei grunnleggjande felles undervisning.

Opplegget går over to gonger to timar, der den første delen er generell, medan den andre er meir konkret. Sidan skulen har fleire ulike studieprogram, er kurset knytt til norskfaget, som er felles for alle elevane.

– Det er viktig at me knyter oss opp til ei konkret skuleoppgåve, seier Skybak.

– Besøka våra kunne fort berre blitt at me kom innom og snakka litt om biblioteket og kjeldebruk, og det var det. Men når elevane må bruka det i ei oppgåve, blir læringsutbyttet størst. Ein god dialog med lærarane er det som gjev størst utbytte. Me blir sett på som fagpersonane innan kjeldekritikk, og lærarane kjem til oss. Undervisningsopp- legga blir til i samarbeid med lærarane og etter kva dei treng. Dei kjem med innspel til oss om kva som er aktuelt for den gitte klassa, fortel Skybak.

– **Ein mogelegheit**

Dette samarbeidet er ikkje gitt. Ingeborg Eidsvåg Fredwall har ansvar for

– Det er ei herleg aldersgruppe å arbeide med. Den beste jobben på heile skulen, meiner bibliotekar May-Helén Howard (t.h.) og bibliotekaransvarleg Nora Skybak (t.v.) ved Kirkeparken vidaregåande skule i Moss.

skulebibliotekarutdanninga ved Universitetet i Agder og meiner at skulebiblioteka ofte blir ståande ute på gangen.

– Lærarar kjenner lite til den kompetansen bibliotekarane har på dette feltet, seier Fredwall.

– Mange opplever at ein ikkje blir rekna med i det pedagogiske arbeidet på skulen, særleg når det kjem til dette å finna og vurdere informasjon. Det er ei utfordring. Eg trur dette kan skuldast at styringsdokumenta er utydelege eller fråverande.

Fredwall peikar på at det nyleg kom ei svensk offentleg utgreiing, som

går inn for ei rekke lovendringar om skulebiblioteka, mellom anna å slå fast akkurat kor viktig dette med informasjonskompetanse er. Eit av måla med utgreiinga har vore å finna ut korleis ein kan gje likeverdig tilbod. Framlegget som gjer det tydeleg kva biblioteket skal vera, medan ein i Noreg går i motsett lei. I framlegget til ny opplæringslov har ein fjerna «skulebibliotek» og erstatta det med «bibliotek».

– I tillegg er det lite tematisert i lærarutdanningane korleis skulebiblioteket kan nyttast som ein pedagogisk ressurs. Då blir det opp til den enkelte

rektoren og skulen, og då blir det litt det tilfeldig.

Ho har likevel tru på at den nye læreplanen kan styrke fagfeltet. Sjølv har dei oppretta ei heilt ny utdanning retta mot lærarar, Skulebibliotek i fagfornyinga.

– Elevane skal tenkja meir som forskarar, ha ei utforskande tilnærming og søke etter informasjon, lese kritisk og vurdere kjelder kritisk. Når eg har kontakt med lærarar og skular, så er det tydeleg at dette er ein stad skulen treng fagleg påfyll. Her kan skulebiblioteka vera pådrivarar. I tillegg må ein sørge for

«Ein må sørge for at finst moglegheiter til å heve kompetansen både for lærarar og for bibliotekarar.»

Ingeborg Eidsvåg Fredwall ved Universitetet i Agder.

Foto: UJA

at finst moglegheiter til å heve kompetansen. Utgreiinga i Sverige peikar også på dette: å syte for å ha utdanna bibliotekarar, men også at lærarane får høve til å skaffa seg bibliotekfagleg kunnskap, fortel Fredwall.

Bibliotekarar er pedagogar

Vegen inn til biblioteket på Valle Hovin VGS i Oslo ber preg av at skulen ligg under tribuna på eit fotballstadion. Det er ikkje akkurat påkosta, og betongen er påtrengande. Men idet ein set foten innanfor, får ein ei kjensla av at her har nokon prioritert. Store glasflater rett ut mot fotballbana, og hadde ein seld billetter, hadde dette vore VIP-området.

Bibliotekar Siv Christine Bjørang Jørstad syner rundt mellom ei samling som ber tydeleg preg av at dette er ein heilt ny skule. Det er ikkje mange GGG-bøker å sjå. Ho seier at ho kjenner seg att i Fredwall si vurdering.

– Eg plar ha bibliotekarstudentar i praksisperioden og spør alltid om dei har vore innom skulebibliotek i løpet av utdanninga. Det har dei sjeldan. Men verre er at det er svært lite om dette i lærarutdanninga. Eg har sjølv teke etterutdanning i pedagogikk, og skulebibliotek var ikkje nemnd med eit ord i læreøkene. Så då er ein prisgitt den erfaringa

ein sjølv har hatt med skulebibliotek oppetter, seier Jørstad.

Alt tyder på at leiinga ved skulen hennar har hatt gode erfaringar. Dei fem hundre elevane nyt godt av eit bibliotek som ikkje berre er sentralt plassert, men som også har ein sentral plass i det pedagogiske arbeidet. Elevane møter Jørstad i både i samfunnsfag, i historie og i naturfag. Når dei skal fordjupa seg i norsk, får alle elevane tilbod om tre kvarter med individuell rettleiing. Dei som har Internasjonal engelsk som programfag, kan gle eg over innleiingar i biblioteket og to–tre hyller med høveleg litteratur. I tredjeklassen har elevane oppgåva «Min familie i historien», der mikrohistoria blir kryssa med makrohistoria. Då går dei til Nasjonalbiblioteket, avisarkiv, Byarkivet, kyrkjebøker og folketeljingar. Innkjøpsbudsjettet er på 2–300 000 kroner.

Jørstad trur noko av posisjonen kan skuldast at dette er ein ny skule, men også at skulen har ei vilje til å satse på biblioteket.

– Skulen ynskjer nok å markera seg, men leiinga skjønar kva dei skal bruka biblioteket til og kva som er mine oppgaver. Eg får lov til å setja grenser for arbeidet mitt her. Eg skuldar mykje på den førre bibliotekaren, som definerte

dette som rolla til ein fagperson. I tillegg til litteraturformidlinga, ynsker eg elevane herifrå skal vera så godt skulert i kjeldarbeid at dei høgare utdanningsinstitusjonane veit at elevane frå Valle Hovin, dei kan dette med kjelder.

Ho meiner at dei nye læreplanane er bra for biblioteka, men også at dei sender eit viktig signal til fagfeltet.

– Eg har snakka med skulebibliotekarar som ikkje kan forstå kvifor dei skal ha vidareutdanning i pedagogikk, dei er jo ikkje pedagogar. Men idet du arbeider i ein utdanningsinstitusjon, må du faktisk tenkje pedagogisk. Mine opplegg har fått mykje høgare kvalitet etter at eg etterutdanna meg. Eg har vore så heldig å ha arbeidd på skular som betalte dette for meg, og eg skjønar at ikkje alle skular kan ta seg råd til det. Men det overraskar meg at skulebibliotekarar ikkje ser på seg sjølve som pedagogar, meiner Jørstad.

Må overtude politikarane

Styremedlem i Bibliotekarforbundet og bibliotekar ved Jåtta VGS i Stavanger, Kathrin Luneborg Kvilstad, trur Kunnskapsløftet kan slå positivt ut, men at det framleis må kjempast på fleire frontar.

– Eg har inntrykk av at mange lærarar tenkjer at dei har betre kompetanse

i kjeldarbeid og kritisk lesing enn det fagutdanna bibliotekarar har. Samstundes er det stadig fleire som har sett «lyset» og dermed arbeider for gode skulebibliotek. Men slik eg ser den politiske stemninga akkurat no, trur eg ikkje at me får nok anerkjenning, hevdar Kvilstad, som meiner det er viktig å syna seg fram.

– Skjønar politikarane at me gjer ein viktig jobb, er det lettare å koma inn i planar og lovverk. Slik det er no, gøymer alle seg bak styringsretten rektorane har. Difor er det spennande å fylgje med på det som hender i Sverige no, der dei er på veg til å gje skulebiblioteka sin rettmessige plass i lovverka og dermed i skulen, seier Kvilstad.

Ho trekkjer fram Bærum som eit

skrekkeeksempel, der dei i eit framlegg til innsparing ville erstatta skulebibliotekarane med iPad-ar og berre ha frivillige bak skranken.

– Eit skulebibliotek er ikkje ei boksamling. Det er bibliotekaren som er biblioteket. Det er vår oppgåve å sørge for at det er ein god og trygg møteplass for elevane, der det ikkje blir satt karakterar. Me skal vera ein støttespelar for lærarane, drive med leseopplæring og gje auka digital kompetanse. Tidlegare hadde me to avdelingar her på skulen, og før me slo dei saman, var det berre den eine som var bemanna. I etterkant sa lærarane at «når me var innom den ubemanna avdelinga, var det ingenting, berre ei samling bøker. Når du var der, var det eit bibliotek.»

– Det overraskar meg at skulebibliotekarar ikkje ser på seg sjølve som pedagogar, seier bibliotekar ved Valle Hovin VGS, Siv Christine Bjørang Jørstad.

Fakta

Kunnskapsløftet 2020 er ei skule-reform i grunnskulen, vidaregåande skule og i vaksenopplæring. Dei første endringane vart sette i kraft i august i fjor, og omlegginga er fullført i 2022. Reforma blir også kalla fagfornyninga. Skulebibliotek er ikkje nemnd, berre bibliotek.

Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3) er ei svensk offentlig utgreiing som tilsvarar ein norsk NOU. Utvalet kom med fleire framlegg til endringar i lovverket, mellom anna i skulelova:

- Eleverna i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till bemannade skolbibliotek på den egna skolenheten.
- Skolbiblioteket syftar till att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet. Varje huvudman (rektor, red. anm.) ska i en biblioteksplan precisera hur syftet med skolbiblioteksverksamheten ska uppnås.
- Varje huvudman ska sträva efter att för skolbiblioteksverksamheten anställa personal som i första hand har en examen inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand annan relevant examen.

Ny litteratur – nye muligheter

Med nettet kom nye former for poesi. «Bibliotekaren har en viktig oppgave i å kjenne til og formidle også denne delen av kulturarven.

Tekst: Aud Gjersdal

Det har skjedd en revolusjon innenfor poesien. De enorme web-arkivene som vokste frem i 1990-årene gav poetene nye muligheter. Dikterne tok digital teknologi i bruk og skapte litterære uttrykk som er helt annerledes enn den tradisjonelle diktboken. Også disse verkene er en del av vår kulturarv. Bibliotekene har en viktig rolle i å kuratere, bevare og formidle også denne poesien. Da blir samlingene mer allsidige og kan berike flere lesere med en spennende miks av samtidslyrikk. Men hva er denne litteraturen for noe?

Karin Nygård er stipendiat ved Institutt for arkiv-, bibliotek- og informasjonsfag ved OsloMet. I dette e-post-intervjuet forteller hun om «post-internet- poesien», som hun skriver avhandling om. Dette er en litterær tendens som oppstod som reaksjon på fremveksten av internett.

– Det som særpreger denne «nye» poesien, er at den tematiserer det vi kan tenke på som et møte mellom boka og nettet, et sammenstøt mellom

samtidens nettkultur og en litterær kultur som tradisjonelt har vært organisert rundt trykte medier. Eksempler kan være verket Day av den amerikanske forfatteren Kenneth Goldsmith, et prosjekt som gikk ut på å digitalisere all teksten i en utgave av The New York Times for så å gi den ut i form av en trykt bok eller Tan Lins Seven Controlled Vocabularies, en diktsamling som løfter fram den trykte boka som en slags nettverksteknologi og peker på bokas metadata som like vesentlig som det tekstlige innholdet i den – eller Danny Snelsons «poesiopplesninger» som for eksempel kan gå ut på å eksperimentere med å «lese opp» databaser. Selv om dette kanskje kan høres ut som heller banale tilnærminger til det digitale, er det nettopp det «banale» eller enkle ved disse eksperimentene som gjør dem til nyttige ressurser når vi skal forsøke å forstå hvordan litteraturens grunnleggende betingelser har endret seg med det digitale, skriver Nygård.

«Bokkulturen – og med den biblioteket – er i dag i bevegelse, og den nye poesien gir innblikk i noe av det som står på spill for litteraturen i brytningen mot det digitale.»

«Litteraturens grunnleggende betingelser» – hva er det? – Her tenker jeg på de teknologiske betingelsene for lesing og skriving, som er hva disse forfatterne er opptatt av. Selv om vi på ett nivå kan tenke på digitaliseringens betydning for litteraturen som en ren forflytning av velkjente former til nye plattformer – Knausgård og Nesbø lever som kjent i beste velgående på Kindle og Storytel – er mange litteraturforskere i dag opptatt av at denne forflytningen også representerer noen ganske radikale endringer, for eksempel med tanke på boka og teksten som fysiske objekter. Måten bøker og tekster lagres og behandles på som data i det digitale, gjør det interessant å diskutere hva en bok eller en tekst egentlig er i en digital kontekst, spørsmål som videre åpner for å tenke nytt rundt hva vi forstår med litteratur. Dette betyr også at i stedet for bare å beklage oss over at den tradisjonelle litteraturen i dag muligens lider under konkurransen med internett og nye medier, kan vi utforske ideen om en ny litteratur for det digitale og forestille oss nye sammenhenger som litteraturen nå kan inngå i.

Hva har skjedd med forfatterrollen i dette nye?

– I første omgang kan den nye litteraturen sies å invitere oss til å tenke på forfattervirksomhet – på litterær skriving og skaping – som et samarbeid mellom en rekke ulike aktører – både menneskelige og teknologiske. Dette er for så vidt ingen ny idé; en tilsvarende nedprioritering av forfatteren finner vi allerede hos det tidlige 1900-tallets litterære avantgarder. Mer radikalt er det kanskje at poetene – innenfor denne nye tendensen – ikke lenger er interessert i å dikte, men nøyer seg med å bearbeide eksisterende informasjon. Noen av dem insisterer til og med på

det de kaller uncreative writing, eller «ikke-skapende litteratur». I det hele tatt opptrer disse poetene som en slags protobibliotekarer eller informasjonsforvaltere: I stedet for å komponere originale tekster, er de opptatt av å utforske hvordan informasjon lagres, organiseres og formidles i det digitale og hva slags føringer digital teknologi legger for kulturen. Mens vi har pleid å forbinde poesi med lek med språklige virkemidler, lekes det her i stedet med slike ting som metadatastandarder og kontrollerte vokabularer, søkestrategier og katalogiseringsprinsipper, arkivteknikker og databasesystemer. For å forstå samtidslitteraturen er biblioteket på alle måter stedet å være! Kan du si noe om hvilke uttrykksformer disse poetene bruker?

– Her er spennvidden stor – det kan dreie seg om alt fra trykte tekster til videoinstallasjoner til dokumentasamlinger distribuert på harddisker (faktisk!). Og selv om tekst stadig inngår i disse uttrykkene, framstår selve teksten i verkene til disse poetene som mindre viktig enn spørsmålene verkene reiser med hensyn til litteraturens formidlings-, sirkulerings- og organiseringsformer – spørsmål som interessant nok berører litteraturens forhold til andre medieteknologier enn tekst. Nettopp dette er noe av det jeg selv finner særlig interessant med denne nye litteraturen – altså at den setter søkelys på litteraturens forhold til andre medieteknologier enn tekst.

Disse poetene bearbeider andres tekster. Hvordan forholder de seg til opphavsrett? Og verdien av originalitet?

– Jeg kjenner ikke til at bruken av andres tekster her har bydd på reelle utfordringer med hensyn til opphavsrett. Gjenbruk av andres tekster har lange tradisjoner i den moderne litteraturen, selv om

Printing out the Internet av Kenneth Goldsmith. Verket består av sider publikum har skrevet ut fra internett. Foto: Labor.org

samtids poesien nok tar denne virksomheten til et nytt nivå. Enkelte av disse poetene ser dessuten på virksomheten sin som en form for informasjonsaktivisme og forfekter fri tilgang til og bruk av alle typer informasjon, kunnskap og kulturprodukter – en frihet som opphavsrett ofte vil stå i veien for. Med forskyvningen av fokus fra skapende virksomhet til spørsmål om teknisk formidling settes også tradisjonelle litterære verdier som originalitet i parentes. Forfatterne insisterer selv på «uoriginalitet» som dyd, selv om det kanskje bør forstås retorisk. Selv vil jeg ikke nøle med å beskrive virksomheten deres som «original» og det til og med i en ganske radikal forstand, ettersom den tvinger oss til å tenke nytt om litteraturens muligheter i en tid der litteraturen knapt kan unngå å vikle seg inn digitale informasjonsstrømmer.

Hvorfor bør bibliotekarer ha kjennskap til denne poesien?

– Fordi den representerer noe av det mest spennende og perspektivrike innenfor samtidslitteraturen! Bokkulturen – og med den biblioteket – er i dag i bevegelse, og den nye poesien gir innblikk i noe av det som står på spill for litteraturen i brytningen mot det digitale. At poetene selv opptrer som en slags «protobibliotekarer», gjør den dessuten spesielt relevant for forståelsen av bibliotekenes rolle i den kulturelle omveltningen digitaliseringen innebærer. Videre kunne denne litteraturen være en anledning til å rette søkelys mot deler av biblioteket som vanligvis ikke gjøres til gjenstand for aktiv formidling. For eksempel kunne man invitere aktuelle aktører til å utvikle alternative tilnærminger til og kunstneriske eksperimenter med katalogiseringsprinsipper,

bibliografiske beskrivelser, metadatastandarder, databasesystemer osv. – og med det åpne bibliotekets egne 'formidlingsmaskiner' – for å låne en betegnelse fra noen kolleger av meg ved OsloMet – opp både for publikum og for nye ideer. Også utover post-internett-poesien er dette spørsmål mange litterater, kunstnere, aktivister og kulturforskere er opptatt av i dag, så mulighetene for spennende utvekslinger bør være gode! avslutter Nygård.

«Når man åpner bibliotekets egne 'formidlingsmaskiner' – for å låne en betegnelse fra noen kolleger av meg ved OsloMet – opp både for publikum og for nye ideer.»

Karin Nygård

Alle læreplaner for fag i grunnskolen og videregående opplæring ble fornyet fra og med august 2020. Samtidig ble også skolebibliotekarenes rolle forandret. Men hvordan?

Tekst: Kathrin Kvilstad, Øystein Dahl og Frøydis Totland Foto: Kristin Strøm

Hvordan forsterkes skolebibliotekarens rolle i fagfornyelsen?

Hva er bibliotekarens kompetanse?

En bibliotekars spesialkompetanse er å organisere, lagre og gjenfinne informasjon samt litteratur- og kulturformidling.

Hva er skolebibliotekarens spesialkompetanse?

I tillegg til kompetanse på å organisere, lagre og gjenfinne informasjon samt innen litteratur og kulturformidling, har skolebibliotekarene satt seg inn i læreplanene. De har også satt seg inn i litteratur som passer for elevgruppen og kan formidle den. De kan gi tips til hva slags litteratur som passer til aldersgruppen, til elevens faglige nivå og forutsetninger. I tillegg kan en skolebibliotekar skreddersy opplegg til undervisningen i samarbeid med læreren.

Hvordan kan denne kompetansen være til nytte i skolen?

Bibliotekarkompetansen er nyttig fordi en bibliotekar er spesialist på å innhente, tilrettelegge og tilgjengeliggjøre informasjon. Dette gjør at bibliotekaren kan være en god bidragsyter både i å finne alternative undervisningskilder, sekundærlitteratur for elevene og til å undervise i informasjonskompetanse.

Bibliotekaren er også spesialisert innen litteraturformidling og kan være en sentral bidragsyter i å utvikle elevenes leseferdigheter.

Forsterkende elementer i fagfornyelsen

Skolebibliotekarens rolle forsterkes i fagfornyelsen gjennom følgende tverrfaglige temaer: Demokrati og medborgerskap, folkehelse og livsmestring samt bærekraftig utvikling.

Skolebibliotekaren kan gjennom å bygge opp en mediesamling som gjenspeiler samfunnssituasjonen, presentere ulike perspektiver på aktuelle saker. Dette gir elevene et bedre grunnlag for å øve opp evnen til kritisk tenkning og etisk bevissthet. Kompetanse i kritisk tenkning og etisk bevissthet gir elevene kompetanse og ferdigheter som kan gjøre dem til aktive samfunnsborgere.

Skolebibliotekaren skal sørge for at biblioteket er en inkluderingsarena hvor elever og ansatte kan møtes på tvers av fagområder, klasser og funksjonsnivå og bidrar til et godt psykososialt skolemiljø. Dette gjøres blant annet ved å tilrettelegge for læring, deling, kreativitet, debatt og opplevelse samt å sørge

Foto: Rambøll og fotograf Daniel Hundven-Clements

for at biblioteket er et sted for avkobling for skolens elever og ansatte (Rogaland fylkeskommune 2017).

Utlån av bøker er gjenbruk. Gjennom økt kunnskap kan skolebibliotekaren bidra til større miljøbevissthet. I FNs bærekraftsmål nr. 4, God utdanning, står det: «Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle» (FN 2015). Ved å veilede elevene kan skolebibliotekaren bidra til å utjevne sosiale skiller og til at alle elever får like god opplæring tilrettelagt ut fra sine forutsetninger. Det vil si tilgang til læremidler og informasjon tilpasset til elevens faglige nivå.

«Leseferdigheter er viktig for læring. Med relasjon til eleven samt kunnskap om litteratur og formidling kan bibliotekaren ved å finne rett bok til rett person til rett tid også bidra til å skape leseglede.»

Kildekritikk, søketeknikk og kritisk tenkning

Fagfornyelsen og nye læreplaner har et forsterket fokus på at elevene skal kunne vurdere ulike kilder og tenke kritisk. Den kritiske refleksjonen skal bygge på fagkunnskap. Dette utdypes i Overordnet del, og det nye kompetansebegrepet oppsummerer dette slik: «Kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning.» (Utdanningsdirektoratet 2020 a). En fagutdannet skolebibliotekar har en informasjonsspecialists perspektiv på kildekritikk og informasjonskompetanse og kan veilede elevene i hvordan de skal innhente og vurdere informasjon kritisk.

Grunnleggende digitale ferdigheter

Fagplanen for samfunnsfag viser et tydelig eksempel på hva som forventes av digitale ferdigheter: «Digitale ferdigheter i samfunnsfag inneber å kunne bruke digitale verktøy til å finne, behandle og navigere i digitale kjelder, utøve digital kildekritikk og velje ut relevant informasjon» (Utdanningsdirektoratet 2020b).

Dagens elever har tilgang til et hav av informasjon. Ikke all informasjon er pålitelig (falske nyheter

Kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning.

/ fake news), og derfor er det viktig at elevene får opplæring i hvordan de kan være kildekritiske og velge ut relevant informasjon. Skolebibliotekaren er, med sin kompetanse, en naturlig bidragsyter i elevenes opplæring i digitale ferdigheter.

Dybdelæring

I den nye læreplanen defineres dybdelæring som det å gradvis utvikle kunnskap og varig forståelse av begreper, metoder og sammenhenger i fag og mellom fagområder.

En slik fordypning krever tilgang til litteratur og informasjon i tillegg til kildekritiske evner. Bibliotekaren formidler kilder og er en ressurs i skolemiljøet som kan se sammenhengen mellom fag og kunnskapsområder. Bibliotekarens kompetanse vil være nyttig både for elever og lærere for å oppnå dybdelæring.

Læringsmiljø

Ved å tilby aktuelle bibliotek tjenester er bibliotekaren en ressurs og en medspiller i skolens arbeid med å skape et godt læringsmiljø. Biblioteket som fysisk rom for læring fyller behovet for ulike arbeidsmetoder: Stille/individuelle arbeidsplasser, arbeidsplasser for

grupper og som en sosial læringsarena. Bibliotekaren er fysisk og digitalt til stede som veileder. I skolemiljøet er bibliotekaren en ressurs når elevene skal utvikle egne læringsstrategier og lære å lære. Bibliotekets samling av medier og digitale kilder formidles og tilpasses den enkelte elevs forutsetning og behov. Dette gir gode rammer for læring.

Litteraturformidling, leseferdigheter og leseglede

I de grunnleggende ferdighetene for norskfaget står det følgende om lesing: «Å kunne lese norsk innebærer å lese både på papir og digitalt. Det innebærer å kunne lese og reflektere over skjønnlitteratur og sakprosa, å beherske lesestrategier tilpasset formålet med lesingen og å kunne vurdere tekster kritisk» (Utdanningsdirektoratet 2020c).

Leseferdigheter er viktig for læring. Med relasjon til eleven samt kunnskap om litteratur og formidling kan bibliotekaren ved å finne rett bok til rett person til rett tid også bidra til å skape leseglede. Formidling av litteratur kan foregå både digitalt og fysisk og av både digitale og fysiske tekster.

Professor Joron Phil sier at for å skape leseglede må lærere og bibliotekarer samarbeide, og at gode

leseopplevelser skaper leseglede. Videre sier hun: «Til det trengs tilgang til interessevekkende skjønnlitteratur og faglitteratur i gode skolebibliotek og folkebibliotek. Den raske kunnskapsutviklingen, digitaliseringen og internasjonal migrasjon skaper et stort behov for et bredt og oppdatert utvalg av litteratur i skolebibliotek og klasserom, og tid til å lese på skolen» (Phil 2017).

Læremidler og læringsressurser

Bibliotekaren har aktuell kompetanse til å forvalte skolens samling av læremidler på en hensiktsmessig måte. Med kunnskap om biblioteksystem, forlagsbransje, innkjøpsavtaler, boklister, fag og kjennskap til skolens behov vil bibliotekaren kunne organisere utlån av læremidler og digitale lisenser. Dette vil gi skolen optimal utnyttelse av ressursene som brukes på læremidler.

Vil fremheve kompetansen

Med dette nye notatet om skolebibliotekarens rolle håper Bibliotekarforbundet å kunne gi skolebibliotekarer et verktøy i arbeidet fremover.

– Vi ser at mange skolebibliotekarer sliter med at skoleledere, opplæringsavdelinger og politikere ikke forstår bibliotekarenes kompetanse og hvordan de kan bruke bibliotekaren i undervisningen. Derfor tror vi det er strategisk lurt med et eget dokument som skolebibliotekarer kan bruke overfor politikere og skoleledere, sier skolebibliotekansvarlig i Bibliotekarforbundet og avdelingsbibliotekar ved Jåttå videregående skole, Kathrin Kvilstad.

Kvilstad har utarbeidet notatet i samarbeid med Øystein Dahl, leder ved skolebiblioteket på Hammerfest videregående skole og Frøydis Totland, avdelingsleder ved Alta videregående skole.

Konkrete eksempler på prosjekter og metoder, tverrfaglig samarbeid, yrkesretting, tverrfaglige tema

- Når klasser har prosjektarbeid eller arbeider med tverrfaglige tema, kan bibliotekaren bidra med å formidle både fysisk og digitalt materiale som gir ulike perspektiver på tema.
- Bibliotekaren kan finne frem litteratur og film som kan benyttes i tverrfaglige temaer som dekker læreplanmål i ulike fag og som gir rom for dybdelæring. Eksempel på dette er romanen *Gift* av Kielland. Den kan brukes i et tverrfaglig prosjekt i samfunnsfag, historie, religion og norsk, der man gjennom å benytte seg av denne boken, kan dekke flere læreplanmål.
- I engelsk på *restaurant og matfag vg1* kan elevene lese engelske romaner som handler om mat. Deretter kan de lage noen av disse matrettene og på den måten jobbe tverrfaglig.
- I naturfag kan bibliotekar undervise i søketeknikk, kildekritikk og bruk av kilder i forbindelse med kompetansemålet ved å «drøfte aktuelle helse- og livsstilsspørsmål og vurdere pålitelighet i informasjon fra ulike kilder».
- I leseprosjekt i *helse og oppvekstfag* kan bibliotekar undervise i tekster som skildrer ulike typer sykdommer fra ulike perspektiver for å hjelpe elevene til å bli bevisste på hvordan pasienter og pårørende opplever sykdomssituasjon. Dette kan være med på å gjøre elevene mer empatiske og etisk bevisste på sin rolle i hjelpeapparatet. Et eksempel er ved å lese bøker som handler om demens. Her er noen eksempler: «Elizabeth is missing», «Bestefar på rømmen» og «Skynd deg å elske».

Kilder:

Se oversikt over relevante kilder og videre lesning på bibforb.no!

Bibliotekstudentene på OsloMet har fått en ny bachelorgrad. Førsteamanuensis Kim Talleraas skriver her om hvordan den nye planen vil se ut fra start til mål.

Tekst: Kim Talleraas

Slik blir den nye bachelorgraden

Det nye programmet har vært under planlegging siden våren 2019 og fikk sine første studenter høsten 2020. I november ble alle planlagte emner formelt godkjent ved OsloMet. I planleggingsfasen har vi hentet inn mye informasjon fra praksisfeltet og studert det relevante utdanningslandskapet i Skandinavia. Variasjonen i arbeidsoppgaver og kompetansebehov i arbeidsmarkedet for bibliotekarer er i utgangspunktet stor. Det samme gjelder FoU-interessene innenfor fagområdet bibliotek- og informasjonsvitenskap.

Det ser også ut til at folkebibliotekenes tiltagende rolle som møteplass og offentlighetsarena og den generelle teknologiske utviklingen som preger alt fra metadataproduksjon, samlingsutvikling og formidlingspraksiser til den overordnede kunnskaps-, medie- og kulturpolitikken bidrar til at variasjonen i arbeidsmarkedet og for så vidt i det tilknyttede forskningsfeltet blir enda større. Det er selvsagt en utfordring for oss.

I sine arbeidsliv skal våre studenter sørge for tilgang til kultur og informasjon og bidra til dannelse og læring i en rekke kontekster og med en rekke teknikker. Vi må derfor gi dem en bred

oversikt men også tilstrekkelig med dybdekunnskap. Utover å oppdatere og tilpasse selve innholdet har vi derfor forsøkt å lage et opplegg som gir studentene anledning til å velge mer selv og dermed til å foreta mer enhetlige løp gjennom studiet som sørger for dybden.

Første år er felles og gir forhåpentligvis studentene noen grunnleggende ferdigheter og en god oversikt over fagområdet kroker og kroker. 2. og 3.

år tilbyr vi fordypningsemner langs to akser, hvor den ene er knyttet til formidling, litteratur og kulturpolitikk og den andre til bruk av informasjonssystemer, databehandling, søk og gjenfinning. Vi har beholdt en dedikert praksisperiode første år. I tillegg har flere av emnene innslag av praksis, ikke minst gjelder det emnet Praktisk prosjektstyring hvor studentene skal ut i felten og jobbe med arrangementer og andre typer prosjekter.

**Skjermlesing går utover leseferdighetene og konsentrasjons-
evnen til norske skoleelever. Professor Anne Mangen mener
skolebibliotekarene sitter med en av de viktigste nøklene til å
snu utviklingen.**

Tekst: Aud Gjersdal Foto: Rambøll og fotograf Daniel Hundven-Clements

VIKTIGERE ENN NOEN GANG

– Det blir mer og mer utfordrende for oss å lese, særlig gjelder dette litt lengre tekster, og dette har sammenheng med økt digitalisering. Digitale teknologier gir fantastiske muligheter til mye, men det er også sider ved denne utviklingen som vi ikke nødvendigvis skal bejuble – som for eksempel den innvirkningen det ser ut til å ha på vår evne til å dvele og å ha sammenhengende fokus på tekster over tid, sier professor ved Lesesenteret på Universitetet i Stavanger, Anne Mangen.

I flere år har Mangen forsket på sammenhengen mellom hvor godt vi forstår det vi leser og hvilket medium vi leser på. Spiller det noen rolle om vi leser en tekst på skjerm eller papir? Og hvilke tekster egner seg best på hvilket medium?

Ulike fordeler

De siste årene har Mangen gjennom flere forskningsprosjekter bidratt til å belegge hvordan overgangen fra papirlesing til digital lesing påvirker oss. Et av hovedfunnene er at vi i mindre grad leser lengre tekster.

Det er særlig et tankekors at denne utviklingen også gjelder for lærebøker, læremidler og pensumlitteratur, mener Mangen, som viser til et forskningsprosjekt hun har gjennomført sammen med den amerikanske lingvisten Naomi Barron (kjent for blant andre boka «Words on Screen»).

– Vi spurte undervisere på leseintensive fag som litteraturvitenskap, historie, filosofi osv.: «Har dere lagt opp mer eller mindre litteratur på pensum?» «Har dere endret materialet – og oppfatningen av studentenes lesing?» Både i USA og i Norge hadde mange i løpet av de siste årene kuttet ned på mengden og også gått for enklere tekster eller erstattet tekster med audiovisuelt materiale.

Et annet urovekkende funn er at det er større sannsynlighet for at vi overvurderer vår egen forståelse når vi leser digitalt. Her kommer skrolling og de potensielle distraksjonene som ligger i lenker inn som en av «synderne». Måten vi navigerer i teksten når vi bruker skjerm, fører nemlig ofte til en psykologisk effekt, som kalles «kognitiv overload».

– Det er en lettere prosess for hjernen vår å

PAPIR ER OVERLEAGENT: Når elevene leser på skjerm, bruker de lesestrategier som de typisk bruker i digitale teknologier til andre aktiviteter enn tekstlesing, og disse leder til rask og overflatisk lesing. Illustrasjon: Jon Are Berg

«Et annet urovekkende funn er at det er større sannsynlighet for at vi overvurderer vår egen forståelse når vi leser digitalt.»

Anne Mangen

respondere på stimuli utenfra, som vi gjør når vi klikker på lenker, følger en videosnutt, sjekker oppdateringer på sosiale medier eller skroller på en nettside enn når vi skal holde fokus på én og samme tekst, der ingenting blinker, lyser eller beveger seg. Å lese lengre og «statiske» tekster, som en roman, krever både oppmerksomhet og tilstedeværelse over tid. Det har fellestrekk med å meditere, og dette har vi dårligere forutsetninger for å gjøre når vi klikker oss rundt på nettet, veksler mellom korte tekst-/lyd- og video-snutter eller skroller.

Heldigvis er det også tatt utdanningspolitiske

grep på bakgrunn av den kunnskapen vi nå har om utviklingen i lesevaner, påpeker Mangen.

– Utholdenhet har kommet inn i fagfornyelsen. Man så i PISA-undersøkelsen at dagens barn og unge sliter med å lese lengre tekster, noe vi også har sett i annen forskning. Det legges nå også i fagfornyelsen vekt på at elevene skal kunne lese en hel roman, og dette er positivt. Men det er interessant i seg selv at man nå må skille ut og legge vekt på utholdenhet på denne måten. Det viser på en måte hvor langt utviklingen har gått vekk fra aspektene ved lesing som omhandler oppmerksomhet og utholdenhet, sier hun.

– Utviklingen gjør skolebibliotekarene viktigere. Fra 2014–2019 ledet Anne Mangen et stort europeisk forskningsnettverk, der mer enn 200 forskere deltok. Forskernes konklusjoner og anbefalinger er samlet i en oppsummering kalt «Stavanger-deklarasjonen om lesingens fremtid». Blant målgruppene for deklarasjonen er ansatte på bibliotek.

Mangen mener skolebibliotekarer bør merke seg at de siste PISA- og PIRLS-undersøkelsene viser

«Det er viktig å nyansere begrepene, slik at spørsmålet om læring og leseferdigheter ikke blir en debatt om vi enten skal benytte papir eller digitale medier.»

Anne Mangen

at mengden langlesing på fritida går markant ned. Utviklingen har akselerert, spesielt blant gutter.

– Det er denne typen lystbetont lesing på fritida som fremmer gode leseferdigheter. Og det er en form for lesing som også foreldrene bruker mindre tid på enn før. Dette gjør at skolebibliotekaren får en enda viktigere rolle. Skolebiblioteket er en av de få arenaene, der barn og unge får muligheten til langlesing på egne premisser, sier Mangen.

Mener diskusjonen er avgjort

Det har også etter hvert kommet mye forskning som peker på at den lange lesingen bør gjøres på papir.

Både med tanke på leseforståelse og å tilegne seg en dvelende, kognitiv tilstand.

I en prøve norske skoleelever på 5. trinn tok både digitalt og på papir gjorde elevene på alle nivåer det dårligere statistisk på den digitale prøven enn på papirprøven.

Denne kunnskapen kan også skolebibliotekarer gjøre lurt i å gjøre seg kjent med.

– Hvis noen får mer lyst til å lese av å bruke en iPad, kan man godt tilby dem litteraturen der som en begynnelse, men man må også være klar over at det ikke nødvendigvis gir en bedre støtte for lesingen i seg selv, spesielt ikke for lengre og litt mer komplekse tekster, sier Mangen.

Elevene selv peker faktisk på noe av det samme.

– Vi spurte elever på 6.–12. trinn om hva likte de best og dårligst ved å lese på henholdsvis papir/skjerm. Noe av det de liker dårligst på papir er at det er kjedelig, at tekstene ser så lange ut og at det derfor er «slitsomt». Når de svarer på hva som er det beste ved skjerm, sier de typisk at «det er morsommere, fordi jeg kan gjøre andre ting og tekstene virker ikke så lange». Men de sier også at «du blir så distrauert og klarer ikke å konsentrere deg».

Tilsvarende funn har blitt gjort i store undersøkelser om hvordan studenter leser. Det kanskje aller mest overraskende er at de negative effektene ved lesing på skjerm har økt over tid, uavhengig av aldersgrupper og tidligere erfaring med digitale medier og teknologier.

– De digitalt innfødte, er ikke bedre til å lese digitalt, slik man lenge trodde. Jeg håper derfor at den delen av diskusjonen er lagt død nå, sier Mangen.

Krever viljestyrke

Det koster oss viljestyrke å stå imot blinkende lys og lyd. Dette er særlig en utfordring for barn, sier

Mangen, som peker på sammenhengen mellom biologi, psykologi og læring, og at lesing bare er et aspekt av utviklingen.

– På mange måter risikerer vi en fattigere barndom, hvis det blir mindre utforskning av de fysiske omgivelsene ved hjelp av sansene. Det er enormt mye viktig læring av den typen utforskning, som å holde på med klosser eller drodle på en fysisk overflate.

De siste årene har digitaliseringen av utdanningssektoren skutt fart. Det har kanskje vært en frykt for å virke gammeldags, særlig blant politikere og byråkrater, tror Mangen.

Hun mener også bibliotekarer bør tenke over utviklingen i retning av møteplass og moderne teknologi kontra å skape gode lesesteder eller lokaler som legger til rette for fokusert lesing. Slike perspektiver mangler ofte i debatten og diskursen om skjermens rolle og effekt på oppmerksomheten vår, opplever hun.

– Barn og unge har også behov for steder å sitte i ro og konsentrere seg om noe. Vi bør ikke være redde for å hegne om en kultur for dveling og dybdelesing samt å skape rom for fordypning, sier hun.

Det er viktig å nyansere begrepene, slik at spørsmålet om læring og leseferdigheter ikke blir en debatt om vi enten skal benytte papir eller digitale medier, understreker Mangen. Hun mener også det

er viktig at vi opererer med presise lesebegreper enten vi snakker om leseren, teksten eller mediet.

– Vi må være klare på de ulike dimensjonene her og hvilken flik av dette store bildet vi konsentrerer oss om. Min nisje er for eksempel lesing av lengre, sammenhengende tekst.

Merker konsekvensene i eget liv

Mange vil sikkert kjenne seg igjen i funnene om at det kan være vanskelig å konsentrere seg foran skjermen. Det gjør også Mangen, som sier at hun forsøker å tilpasse seg i sin egen hverdag.

– Jeg har funnet ut at jeg foretrekker å lese bøker på papir. Og jeg har tenkt å innrede et eget rom hjemme, uten skjermer – som skal være et leserom og meditasjonsrom. Og så leser jeg en halvtime på senga, og det sier jeg også til datteren min at hun skal gjøre.

I likhet med mange andre synes Mangen det siste året med sosial nedstenging og mye hjemmekontor har slått ut annerledes enn hun trodde.

– Jeg trodde jeg skulle få mye mer tid og at jeg endelig skulle få lest igjennom stabelen min med fagbøker samt mange flere romaner. Men det har ikke blitt sånn. Det har i stedet blitt enda flere mailer og småmøter samt enda flere plattformer å holde styr på. Så jeg har nok blitt enda mer klar over en del ulemper ved utviklingen.

Fire viktige spørsmål

1. I hvilke lesesituasjoner, læringsformål og for hvilke lesere er bruk av digitale plattformer mest fruktbart?
2. I hvilke kontekster for læring, lesing og skriving bør man bruke trykte bøker?
3. Fører mer lesing på skjerm til at skumlesing blir den vanlige måten å lese på, også når vi leser på papir?
4. Hva kan gjøres for å oppmuntre til dypere bearbeiding av tekster generelt og av skjermtekster spesielt?

Kilder

Baron, N. S. (2015). Words on screen: The fate of reading in a digital world, Oxford University Press, USA
 Baron, N. S. (2021). How We Read Now: Strategic Choices for Print, Screen, and Audio. Oxford University Press
 Clark, C. & Teravainen-Goff, A. (2018). School libraries: Why children and young people use them or not, their literacy engagement and mental wellbeing. Findings from the annual literacy survey 2017/2018. London: National Literacy Trust
 Delgado, P., Vargas, C., Ackerman, R., and Salmerón, L. (2018). Don't Throw Away Your Printed Books: A Meta-Analysis on the Effects of Reading Media on Comprehension, Educational Research Review 25:23–38
 Merga, M. (2020). How Can School Libraries Support Student Wellbeing? Evidence and Implications for Further Research. Journal of Library Administration, 60(6), 660–673.
 Rutherford, L., Singleton, A., Derr, L. A., & Merga, M. K. (2018). Do digital devices enhance teenagers' recreational reading engagement? Issues for library policy from a recent study in two Australian states. Public library quarterly, 37(3), 318–340
 Stavanger-deklarasjonen om lesingens framtid (publisert på nett)

Hvordan kan skolebibliotekarer bidra?

Både de siste store PISA (2019) og PIRLS (2017) viser stor nedgang i lesing på fritida. Det er særlig langlesingen – både av litteratur og sakprosa-tekster – som trenger ekstra oppmerksomhet og denne er minst kompatibel med skjerm.

Samtidig vet vi av internasjonal forskning at det er positiv sammenheng mellom bruk av skolebiblioteket og

- hvor ofte og hvor mye man leser
- hvor glad man er i å lese
- hvordan man ser på seg selv som leser
- holdning til lesing.

- Tilgang til skolebibliotek er spesielt viktig for barn og unge med lav sosioøkonomisk bakgrunn.

Jusbibliotekaren som ble gründer

Susanne Mysen

Etter 20 år i et av Norges største advokatfirma startet bibliotekar Susanne Mysen Rettsinfo.no. – Vi bibliotekarer må stole på oss selv og kompetansen vi har, sier hun.

Tekst: Embret Rognerød Foto: Kubrix

Å være gründer og å jobbe med advokater er nok uvanlig for de fleste fagutdannede bibliotekarer. Men sånn er det ikke for Susanne Mysen: Gjennom nesten hele yrkeslivet har jussen vært ekspertisen hennes. Og for tre år siden startet hun opp Rettsinfo, som drifter basen «Norges digitale jusbibliotek».

– Da jeg gikk på høyskolen, tok jeg «folkelisa». Men jeg jobber med fagbibliotek de luxe, sier Mysen.

At det ble sånn, var litt tilfeldig: Hun hadde hatt et par kortere jobber i folkebibliotek, men søkte seg til Næringsdepartementet, fordi hun ville jobbe nærmere hjemmet.

Hun fikk stillingen og trivdes til tross for en bratt læringskurve.

– Det var veldig spennende å være der. Jeg fikk stadig vekk spørsmål om stortingsforhandlinger fra juristene. Da måtte jeg bla i de trykte bøkene der alt sto den gangen. Etter hvert kom det på plass en base, sier hun.

Et uvanlig valg

En viktig skole for henne var forelesningene til mangeårig høyskolelektor Øivind Frisvold om offentlig informasjon på Statens bibliotekhøyskole.

– Frisvold var legendarisk inspirerende i sin undervisning. Jeg husker at jeg hadde studieheftet vi brukte i offentlig informasjon med på jobb. I begynnelsen måtte jeg ofte slå opp i heftet, sier Mysen.

Hun var også innom Utenriksdepartementet i en kort periode. Så gikk hun tilbake til Næringsdepartementet, der det både ble fusjon og fisjon av departementer (næring ble slått sammen med Olje- og

energidepartementet til Nærings- og energidepartement, som etter noen få år ble delt).

– Da jeg startet i Næringsdepartementet i 1991, var det bare jeg og juristene som hadde tilgang til Lovdata. Men juristene søkte så sjelden, så de pleide å spørre meg.

I løpet av totalt åtte år i departementer, ble hun fortrolig med å jobbe med juridiske kilder.

– Jeg liker å jobbe med juss. Det er konsist. Man kan finne fasitsvar, sier hun.

Svaret på spørsmålet: «Hvor finner jeg?»

Etter hvert havnet hun i det private, i advokatfirmaet Wiersholm. Her var jobben hennes på mange måter å være svaret på spørsmålet: «Hvor finner jeg?» Men hun holdt også kurs og var med på flere bokprosjekter, hvor hun laget litteraturlister, oversikter og gjorde notereferanser enhetlige. I tillegg gjorde hun research til bokarbeider. Hun stortrivdes i Wiersholm og jobbet her i hele 20 år.

– Jeg liker godt å jobbe i det private. Man jobber hardt, det kreves mye og det er kort vei fra bestemmelse til gjennomføringsprosess. Det er inspirerende å kunne komme med innspill og få gjennomslag. Jeg måtte ta initiativet til ting og gjennomføre prosjektene, sier Mysen.

Hun gir et par eksempler:

– Jeg laget en intranettside for biblioteket lenge før vi hadde noe annet intranett i firmaet. Og jeg holdt opplæring i intranettsiden og bibliotekdatabasen både for sekretærer, advokater og partnere.

«Jeg liker Eleanor Roosevelts ord godt: «The future belong to those who believe in their dreams». Det starter med et ønske eller en drøm eller tanke som en får lyst til å realisere.»

Seks tips om å starte opp:

- Start med å kjøpe domene og å lage firmanavn
- Kjenn ditt marked og dine kunders behov
- Ha en tjeneste og vare som skiller seg ut
- Stol på deg selv og din kompetanse
- Vær forberedt på at ting tar mye lenger tid enn du tror:
  - Ha et langsiktig mål. Det tar lang tid å starte opp (ofte tre til fem år).
  - Det er mange nye ting som må læres, som regnskap, hjemmeside med mer.
  - Oppgavene er mange. Ta en oppgave om gangen og jobb deg nærmere målet dag for dag.
- Fylkenes etableringstjenester har kurs for oppstartere – anbefales!

– Jus er for alle

Gjennom hele yrkeslivet har hun holdt kurs internt i organisasjonene hun har jobbet i, og å holde kurs er noe hun har fortsatt med også i gründertilværelsen. I januar holdt Mysen et foredrag for bibliotekarer i Viken fylkesbibliotek, der hun lærte bibliotekarer om lovprosessen og dens dokumenter samt om å søke i Lovdata Pro og åpne offentlige nettsted.

– Jeg liker å holde opplæring og å få folk til å oppleve at de mestrer og blir selvstendige når de skal finne fram informasjon, sier hun.

Hun mener også at bibliotekarer har godt av å kunne litt om kilder og juss.

– Man bør i alle fall kjenne til det samfunnsmessige: Hvordan fungerer det på Stortinget, i regjeringen og i staten.

Jus er et samfunnsfag som alle kommer bort i flere ganger i livet, påpeker Mysen.

– Gjennom livets gang kommer vi alle bort i jus ved å huskjøp, leie, arv, barn og ekteskap for å nevne noe.

Det handler også om å vise hva biblioteket tør å gjøre og å kunne markedsføre seg med dette, påpeker hun.

– Bibliotekarer får stort sett veldig enkle juridiske spørsmål av typen: «Naboens hekk er for høy. Hvor finner jeg informasjon om det?» Andre henvendelser kan være at man henviser til kjøpsloven og forbrukerkjøpsloven, som alle kan finne i Lovdata. Men det er viktig å også se til forarbeidene i Lovdata Pro, sier hun. – Vet bibliotekarer om dette og viser andre at man kan det, er det også lettere å kunne hjelpe.

– Kanskje vi bør fremheve vår spesialkunnskap og få den fram i lyset? I dag kan vi markedsføre oss i de sosiale kanalene som bibliotekene bruker. Vi må by på oss selv og det unike vi kan hjelpe med der. Hva kan vi hjelpe med som Google ikke kan? Jeg har holdt kurs med tittelen: «Internett er mer enn Google». Det er viktig å få fram fagsider som Google ikke fanger opp så godt.

Pedantiske yrker

I dag er det norske jurister som er markedet hennes. Hun har samarbeidet med jurister i mange år. Det har vært veldig lærerikt, mener Mysen, som forteller at juristene er omtrent like pedantiske som bibliotekarer, men at man har forskjellige styrker.

– Juristene kan faget sitt godt, men de har et så stort pensum at de ikke rekker å lese så mye utenfor

det. Derfor rekker de ikke å bruke og bli kjent med basene. Man må vite hvilken base man skal søke i og hvordan man skal gjøre søkene. Det er viktig å ha kunnskap om innholdet i basene for å vite hvilken base du skal velge, sier hun.

Iblant tegnes det opp et bilde av rasjonelle, gravende bibliotekarer på den ene siden og svermeriske skjønnlitterære på den andre. Men det ene utelukker ikke nødvendigvis det andre.

– Et av kjennetegnene til bibliotekarer er at man er glad i å lese og at man er glad i å finne ut av alt mulig. Det er jeg også. Og interessen for graving kom veldig godt med da jeg jobbet i advokatfirmaer. Det ble veldig viktig for sakene til Wiersholm, sier hun.

Runder tre år som gründer

Da Susanne Mysen startet opp som gründer for tre år siden, var overgangen på sett og vis kanskje ikke så stor: Mysen har hovedsakelig vært eneste bibliotekar på arbeidsplassen sin og har arbeidet mye alene.

– Som bibliotekarer flest lider vel jeg også av systemikknevrosen og detaljpirkethet. Alt dette har vært godt å ha med seg når en skal starte for seg selv, og det er mye man skal kunne utover selve faget, sier hun.

Hun har inngående kjennskap til innholdet i de juridiske betalingsbasene Juridika, Lovdata Pro og Rettdata og åpne nettressurser. Det er også innholdet i disse tre betalingsbasene som er utgangspunktet for basen «Norges digitale jusbibliotek»™.

– Det er utrolig tidkrevende å starte opp for seg selv. Det sies at det tar tre til fem år før det går rundt. Jeg trodde selv at det ville betale seg med en gang. Men for de aller fleste er det ikke sånn.

Mysen har også snevret inn tjenestene: Det hun tilbyr er abonnement til databasen og kurs. I tillegg kan hun selge basen med dataene for dem som ønsker å registrere sine boksamlinger.

Og hun har også hatt friheten til å kunne starte opp for seg selv.

– Jeg har voksne barn og kan la veien bli til mens jeg går, ta en oppgave av gangen og stille meg spørsmålet: Hva er det viktigste for å komme videre i dag?

Ivrig stifinner

På fritiden er det gjerne matlaging, hund og turinteresse som gjelder. Mysen liker å være aktiv, og i flere år ryddet hun stier for Turistforeningen i Romeriksåsen.

– Jeg ekstremt glad i å gå langt. Jeg har gått Rondanestigen på 43 mil alene. På det brukte jeg tre uker. Det er morsomt å gjøre sånne ting. Jeg spurte noen

«Å bygge opp noe nytt krever iherdig og systematisk jobbing.»

venninner om de ville være med, men de bare lo av meg. Så da gikk jeg alene.

– *Hvordan er det å gå helt alene i tre uker?*

– Det er veldig enkelt: Du går alltid i «rett» tempo og kan ta pauser akkurat når du vil. Men du bør kunne litt kart og kompass og må tørre å stole på seg selv. Det er kanskje også personlige kvaliteter det er godt å ha med seg som gründer, sier hun. – Man må tørre å ta noen sjanser i livet.

Hun mener det også gjelder for bibliotekarer.

– Vi bibliotekarer må stole på oss selv og kompetansen vi har, og finne frem til det til det særegne i den kompetansen.

Susanne Mysen

Utdannet ved Statens bibliotekhøyskole. Har tidligere jobbet i Næringsdepartementet, Utenriksdepartementet og Wiersholm. Startet opp som gründer i Rettsinfo i 2018.

Rettsinfo.no

Etablert i 2018 som «Norges digitale jusbibliotek»™. Har jusspesifikke emneord og 26 000 referanser med direktelenker til bøker, artikler og tidsskrifter i ca. 40 åpne og betalte nettressurser. Inneholder registrerte artikkelsamlinger og juridiske serier som ikke er indeksert i Oria. Lenker også til sider der dokumentene finnes online. Databasen krever abonnement.

Minneord for Siri Sjursen

Foto: Erling Bergan

Tidligere forbundsleder i Bibliotekarforbundet Siri Sjursen døde 15. februar. «Som forbundsleder fikk Siri vist sine evner til å navigere en ganske ung fagorganisasjon gjennom noen utfordrende år», skriver Randi Rønningen og Erling Bergan.

Tekst: Randi Rønningen, tidligere forbundsleder i Bibliotekarforbundet og Erling Bergan, spesialrådgiver i Bibliotekarforbundet

Vi har fått den triste meldingen om at Siri Sjursen gikk bort 15. februar 2021. For oss som har vært med i Bibliotekarforbundet fra 1990-tallet er dette vemodig. Det bringer tankene tilbake til aktive og utfordrende år i BF.

Siri var en av dem som engasjerte seg og påtok seg flere verv i organisasjonen før og etter årtusenskiftet. I 1997 ble hun valgt til nestleder, og i 1999–2001 var hun forbundsleder i Bibliotekarforbundet. Etter å ha hatt disse sentrale vervene påtok hun seg i perioden 2001–2004 vervet som fylkesleder i Hordaland BF.

Siri Sjursen stilte alltid veldig godt forberedt til styremøtene. Ofte hadde hun gjort så grundig forarbeid i saksutredningene at det ikke var behov for lange diskusjoner. Siri var en erfaren bibliotekar, som de yngre kollegaene i organisasjonen hadde respekt for og som de lærte mye av.

Da hun som ny nestleder i 1997 ble intervjuet i BFs tidsskrift Bibliotekaren, la hun vekt på betydningen av at hun tilhørte den første generasjonen kvinner fra arbeiderklassen som for alvor kunne satse på høyere utdanning. Og nettopp det å satse

og være personlig ambisiøs, samtidig som man ikke glemmer tankegodset fra sin egen sosiale bakgrunn, var et poeng Siri la vekt på.

Som forbundsleder fikk Siri vist sine evner til å navigere en ganske ung fagorganisasjon gjennom noen utfordrende år. BF hadde riktignok bygd seg opp og stod støtt på egne bein. Men Akademikernes Fellesorganisasjon (AF), som BF var med i, opplevde uløselige indre motsetninger mot slutten av 1990-tallet. Det ble derfor på Siris vakt at det unge BF måtte utrede og styre seg fram mot medlemskap i en ny hovedorganisasjon. Takket være Siris stødige hånd, kom denne prosessen i mål på en god måte. Dette ble en av flere viktige forutsetninger for BFs framgangsrike periode i årene som fulgte.

Siri formulerte sitt engasjement best selv i et intervju med Bibliotekaren høsten 1999: «Vi har lange og stolte tradisjoner med fagforeninger i Norge. Det er tilkjempete rettigheter og forpliktelser. Jeg tror på sterke fagorganisasjoner. Fordi det er arbeidstakernes arena med lovlig vedtatte muligheter til å vise medansvar, medbestemmelse og til å påvirke sin egen arbeidssituasjon.»

Takk!

Bibliotekene i Fredrikstad, Hvaler, Moss og Indre Østfold har valgt Bibliofil som biblioteksystem for folkebibliotek, skolebibliotek og fengselsbibliotek.

Vi takker for tilliten og ser fram til et godt samarbeid!

Er håndsprit brannfarlig?

Håndsprit er godt smittevern, bare så det er sagt. Men har du tenkt på at håndsprit også kan være svært farlig? Tryg Forsikring har sammen med Teknisk Industrivern testet hvor brannfarlig håndsprit kan være.

Tekst: Roar Hagem, BF Forsikring

Tente på seg selv

Se for deg følgende scenario: En hyggelig kollega stiller i stand til fredagskaffe på arbeidsplassen din. Hun spriter hendene godt for å overholde smittevern-rådene og får deretter lyst til å tenne et telys for å gjøre det litt koselig på møterommet. Idet hun tenner fyrstikken, tar alkoholen fra håndspriten øyeblikkelig fyr, og plutselig har kollegaen din hendene fulle av flammer. I panikk slår hun hendene mot genseren sin for å slukke flammene – men genseren er i syntetisk stoff og tar også fyr. Dette hendte nylig på en arbeidsplass i Norge. Nå endte denne hendelsen uten noen alvorlige skader – men det kunne ha gått galt.

Vær forsiktig med håndsprit

Tryg Forsikring ville teste hvor brannfarlig håndsprit faktisk er, og sammen med Teknisk Industrivern testet de det opp mot rødsprit.

Offentlige smittevernråd sier at man skal bruke tre milliliter håndsprit i 30 sekunder og gjøre dette to ganger for å drepe eventuell smitte på hendene. Smittevern er viktig, men mange er ikke bevisst på at man bør ta forholdsregler etterpå. Når du har spritert hendene, er de i praksis lett antennelige og brannfarlige i hele to minutter etterpå.

Hovedregelen er at jo mer flytende håndsprit er, desto høyere er alkoholprosenten og dermed også brannfaren.

Noen gode råd

- Ikke oppbevar håndsprit på steder hvor den kan bli varm eller utsatt for gnist eller flammer. Oppbevar den like varsomt som du ville ha gjort med en flaske rødsprit eller tennvæske.
- Ikke håndter flammer, fyrstikker eller lightere på minimum to minutter etter at du har spritert hendene dine.
- Håndsprit har høy alkoholprosent og bør oppbevares utilgjengelig for barn.

Informasjonen er gjengitt av BF Forsikring – Bibliotekarforbundets forsikringskontor.

Se dine forsikringer på bfforsikring.no

Foto: Unsplash

Kilde: Tryg Forsikring.

Sekretariatet

Forbundsleder: Veronicha Angell Bergli
Kontorleder: Petter Bruce
Rådgiver: Hege Bergravf Johnsen
Rådgiver: Bente Ørberg
Kommunikasjonsrådgiver: Embret Rognerød
Spesialrådgiver: Erling Bergan

Postadresse: Bibliotekarforbundet
Postboks 431 Sentrum,
0103 Oslo
Besøksadresse: Øvre Vollgt 11, Oslo
Telefon: 480 20 900
E-post: bf@bibforb.no

Nettside: www.bibforb.no
Facebook: /Bibliotekarene
Twitter: @Bibliotekarene

Forbundsstyret

Leder
Veronicha Angell Bergli
Mobil: 976 16 888
E-post: veronicha.bergli@bibforb.no

Styremedlemmer
Glenn Karlsen Bjerkenes (nestleder),
Universitetsbiblioteket i Oslo
Kathrin Lunborg Kvilstad, Jåttå videregående skole
Miriam Bakkeli, Folkehelseinstituttet
Linda Rasten, Vestby bibliotek
Elisabeth Reinertsen, Fredrikstad bibliotek
Ørjan Persen, Viken fylkesbibliotek

Varamedlemmer
Monica Skybakmoen, Nes bibliotek
Åse Hansen, Lyngen bibliotek
Sara Røddesnes, NTNU Universitetsbiblioteket
Jannicke Røgler, Trondheim folkebibliotek
Per Eide, Bergen Offentlige Bibliotek

Distriktslag

Finnmark
Øystein A. Dahl
Finnmark fylkeskommune
Telefon: 474 17 270
E-post: finnmark@bibforb.no

Troms
Marit Andersen Somby
Fylkesbiblioteket i Troms
Telefon: 473 04 049
E-post: troms@bibforb.no

Nordland
Sissel Anita Holtet
Nordland fylkesbibliotek, avd. Narvik
Telefon: 97 19 18 33
nordland@bibforb.no

Trøndelag
Morten Olsen Haugen
Fylkesbiblioteket i Nord-Trøndelag
Telefon: 415 17 633
E-post: trondelag@bibforb.no

Møre og Romsdal
Madelen Ramsøy
Skodje bibliotek
Telefon: 934 40 410
E-post: moreogromsdal@bibforb.no

Vestland
Konstitueres over nyttår.
I mellomtiden kan du ta kontakt
med Torill Berg eller Trude Vaksdal
(482 49 926 / 452 06 986)
E-post: vestland@bibforb.no

Rogaland
Kari Hølland
Medisinsk bibliotek, SUS
Telefon: 46 54 69 95
rogaland@bibforb.no

Agder
Kyrre Thorsnes
Kuben, Aust-Agder museum og arkiv
Telefon: 934 63 469
E-post: agder@bibforb.no

Telemark
Mari Honningdal
Porsgrunn bibliotek
Telefon: 35 54 71 72
E-post: telemark@bibforb.no

Vestfold
Susanne Birgitte Bolstad
Larvik bibliotek
Telefon: 951 22 866
E-post: vestfold@bibforb.no

Buskerud
Anne Marie Bekk
Drammen bibliotek
Telefon: 905 32 019
E-post: buskerud@bibforb.no

Hedmark og Oppland
Ta kontakt med sekretariatet på tlf 480 20 900
eller bf@bibforb.no

Østfold
Vegard Krog Petersen
Sarpsborg bibliotek
Telefon: 958 88 842
E-post: ostfold@bibforb.no

Akershus
Helena Huse
Skedsmo videregående skole
Telefon: 995 23 993
E-post: akershus@bibforb.no

Oslo
Siv C.B. Jørstad
Valle Hovin videregående skole
Telefon: 95 79 64 56
oslo@bibforb.no

Innmelding og endring av medlemsopplysninger

Du kan melde deg inn eller endre medlemsopplysningene dine på våre nettsider www.bibforb.no. Ferdig utdannede bibliotekarer må sende dokumentasjon på bibliotekar-utdanning som vedlegg.

Trenger du hjelp? Ta kontakt med Petter Bruce i BFs sekretariat: tlf 480 20 900 eller bf@bibforb.no.

Advokaten i lomma - En medlemsfordel i Bibliotekarforbundet fra Advokat Bratteng AS

- Gratis rådgivning i privatsaker inntil en time
  - Møt oss i Oslo eller Sandefjord
  - Telefonmøte med advokat på telefon 33 74 01 11
  - Videomøte med advokat direkte på mobilen
  - Chat med advokat fra mobiladvokaten.no
  - Markedets beste timepris – 1.356 kr inkl. mva.
  - Søker forsikringsdekning av advokat for medlemmet
  - Testament, ektepakt, fremtidsfullmakt og samboerkontrakt
- Ett dokument 1.990 kr inkl. mva. 1.000 kr inkl. mva. for tilleggsdokument